

Μαρία – Ελένη Χοβαλοπούλου

ΒΙΟΛΟΓΟΣ

Βιογραφικό Σημείωμα

Διδακτικό & Ερευνητικό Έργο

Αθήνα

2022

A. Βιογραφικά Στοιχεία

Όνομα: **Μαρία – Ελένη Χοβαλοπούλου**

E-mail: chovalopoulou.eleni@gmail.com
marilenachov@biol.uoa.gr

Εκπαίδευση: **Διδάκτορας Βιολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών (2014)**

Πτυχίο Βιολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών (2007)

Γλώσσες : **Αγγλικά - Proficiency Cambridge**
Γερμανικά - Zertifikat

B. Επαγγελματική Κατάσταση

Τρέχουσα: **Επίκουρη καθηγήτρια στο γνωστικό αντικείμενο: Βιολογική Ανθρωπολογία, στο τμήμα Βιολογίας του ΕΚΠΑ**

2021-2023 **Επιστημονική Υπεύθυνη** στο έργο “Reconstructing a human skeleton: Sorting human skeletal elements from mass disasters”, το οποίο χρηματοδοτείται στο πλαίσιο της **2ης Προκήρυξης Ερευνητικών Έργων ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. για την ενίσχυση Μεταδιδακτορικών Ερευνητών/τριών**, με φορέα υποδοχής το τμήμα Βιολογίας του ΕΚΠΑ

2019-2021: **Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια** στο Ινστιτούτο Κύπρου, Ερευνητικό Κέντρο Επιστήμης και Τεχνολογίας στην Αρχαιολογία στο πλαίσιο υποτροφίας **Marie Skłodowska-Curie COFUND**

2019-2020: **Συμβασιούχος Διδάσκουσα (Π.Δ. 407/80)** του μαθήματος «Παλαιοανθρωπολογία» στο Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

- 2017-2019: **Τακτική Διδάσκουσα** του μαθήματος «Βιολογική Ανθρωπολογία» στο πλαίσιο του ΠΜΣ του ΑΠΘ: Ιστορία της Ιατρικής και Βιολογική Ανθρωπολογία: Υγεία, Νόσος και Φυσική Επιλογή
- 2016-2018: **Τακτική Διδάσκουσα** του μαθήματος «Φυσική Ανθρωπολογία» του Τμήματος Βιολογίας στο πλαίσιο της πράξης "Απόκτηση Ακαδημαϊκής Διδακτικής Εμπειρίας σε νέους Επιστήμονες Κατόχους Διδακτορικού στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο"
- 2015-2016: **Εργαστηριακός συνεργάτης** στο Τμήμα Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης της Σχολής Καλλιτεχνικών Σπουδών του Τ.Ε.Ι Αθήνας για το μάθημα "Στοιχεία Βιολογίας και Αρχές Βιοδιάβρωσης"
- 2015-2016: **Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια** στην Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα στο πλαίσιο υποτροφίας **Malcolm H. Wiener Laboratory for Archaeological Science Research Associate.**
- 2009-2014: **Υποψήφια Διδάκτορας** Βιολογικής Ανθρωπολογίας στον Τομέα Φυσιολογίας Ζώων και Ανθρώπου του τμήματος Βιολογίας του ΕΚΠΑ

Γ. Άλλη εκπαιδευτική δραστηριότητα

- ☒ Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2020-2021 συμμετείχα στην καθοδήγηση μιας διπλωματικής εργασίας προπτυχιακού φοιτητή [Βλέπε: «Κατανομή διπλωματικών εργασιών 2020-2021» Θέμα: 116. Ενότητα Γ στο συνημμένο αρχείο «Συμβάσεις και Βεβαιώσεις – Χοβαλοπούλου.pdf»]
- ☒ Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020 συμμετείχα στην καθοδήγηση μιας διπλωματικής εργασίας προπτυχιακού φοιτητή [Βλέπε: «Κατανομή διπλωματικών εργασιών 2019-2020» Θέμα: 138. Ενότητα Γ στο συνημμένο αρχείο «Συμβάσεις και Βεβαιώσεις – Χοβαλοπούλου.pdf»]
- ☒ Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 συμμετείχα στην καθοδήγηση 2 διπλωματικών εργασιών προπτυχιακών φοιτητών από τις οποίες προέκυψαν σχετικές δημοσιεύσεις [Βλέπε: I.2.(3) και I.2.(10)]
- ☒ Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2017-2018 συμμετείχα στην καθοδήγηση μιας διπλωματικής εργασίας

προπτυχιακού φοιτητή και ήμουν συνεπιβλέπουσα σε μια μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία από τις οποίες προέκυψαν σχετικές δημοσιεύσεις [Βλέπε: I.2.(9) και I.2.(7) αντίστοιχα]

- ☒ Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017 συμμετείχα στην καθοδήγηση 2 διπλωματικών εργασιών προπτυχιακών φοιτητών από τις οποίες προέκυψαν σχετικές δημοσιεύσεις [Βλέπε: I.2.(13) και I.2.(15)]
- ☒ Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015 συμμετείχα στην καθοδήγηση 2 διπλωματικών εργασιών προπτυχιακών φοιτητών των οποίων τα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν σε συνέδρια [Βλέπε: IA.2.(7) και IA.2.(9)]
- ☒ Κατά τη διάρκεια της θητείας μου ως υποψήφια διδάκτορας συμμετείχα στις εργαστηριακές ασκήσεις στο μάθημα “Φυσικής Ανθρωπολογίας” [Βλέπε: «Βεβαίωση εκπαιδευτικού έργου». Ενότητα Γ στο συνημμένο αρχείο «Συμβάσεις και Βεβαιώσεις – Χοβαλοπούλου.pdf»]

Δ. Χρηματοδοτούμενα Ερευνητικά Προγράμματα - Υποτροφίες

- 2021-2023 *Ερευνητικό έργο:* στο πλαίσιο χρηματοδότησης από την **2η Προκήρυξη Ερευνητικών Έργων ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. για την ενίσχυση Μεταδιδακτορικών Ερευνητών/τριών**. Τμήμα Βιολογίας, ΕΚΠΑ. Ύψος χρηματοδότησης: 179,820 €
- 2019-2021 *Μεταδιδακτορική Έρευνα:* στο πλαίσιο χρηματοδότησης από το **Marie Skłodowska-Curie COFUND**. Ινστιτούτο Κύπρου, Ερευνητικό Κέντρο Επιστήμης και Τεχνολογίας στην Αρχαιολογία. Ύψος χρηματοδότησης: 157,941.12 €
- 2015-2016 *Μεταδιδακτορική Έρευνα:* στο πλαίσιο χρηματοδότησης από το **Malcolm H. Wiener Laboratory for Archaeological Science Research Associate**. Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα. Ύψος χρηματοδότησης: 7000\$

Ε. Συμμετοχή σε άλλα Ερευνητικά Προγράμματα

- 2016-2017 Ανθρωπολογική μελέτη των σκελετικών ευρημάτων από την ανασκαφή στο Καστρούλι – Μεσόκαμπος, Δεσφίνας (Άδεια Μελέτης ΚΑΣ 31/5/2016), τα οποία φυλάσσονται στο αρχαιολογικό μουσείο Δελφών. Υπεύθυνος ανασκαφής, Καθ. Ι. Λυριτζής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Εργαστήριο Αρχαιομετρίας.
[Βλέπε σχετική δημοσίευση: I.2.(19)]
- 2012-2014 «ΘΑΛΗΣ - ΕΚΠΑ – Ιερό Απόλλωνος – Παλαιοχριστιανικός Οικισμός στην Αλάρνασα της Κω. Η Διαχρονική Πορεία ενός Αρχαίου Ιερού και η Μετεξέλιξη του σε Παλαιοχριστιανικό οικισμό». Κωδικός Αριθμός Έρευνας Κ.Α. 70/3/11644
[Βλέπε: «Ιδιωτικό Συμφωνητικό με ΕΛΚΕ». Ενότητα Ε στο συνημμένο αρχείο «Συμβάσεις και Βεβαιώσεις – Χοβαλοπούλου.pdf»]

ΣΤ. Προσκλήσεις για Ομιλίες / Διαλέξεις

- (1) European Researchers' Night (Σεπτέμβριος 2020). Ανθρώπινος Σκελετός: Παράθυρο στο Παρελθόν. Διοργάνωση: Ινστιτούτο Κύπρου, Λευκωσία.
- (2) Προσκεκλημένη ομιλήτρια στο “2nd International Caparica Conference in Translational Forensics” (Νοέμβριος 2019). Διοργάνωση: BIOSCOPE.
- (3) European Researchers' Night (Σεπτέμβριος 2019). Ανθρώπινος Σκελετός: Παράθυρο στο Παρελθόν. Διοργάνωση: Ινστιτούτο Κύπρου, Λευκωσία.
- (4) Προσκεκλημένη ομιλήτρια στο “Countries in Socioeconomic transition: Evidences from Auxology and Allied Disciplines” Symposium (Νοέμβριος 2018). Διοργάνωση: Indian statistical Institute, Kolkata.
- (5) Athens Science Festival (Απρίλιος 2016). Ένα ταξίδι 7,5 εκατομμυρίων ετών σε μία ώρα. Διοργάνωση: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Βιολογίας.

Z. Ερευνητικά ενδιαφέροντα

- β Ανάπτυξη καινοτόμων μεθοδολογιών τριδιάστατης γεωμετρικής μορφομετρικής ανάλυσης του ανθρώπινου σκελετού με στόχο την άντληση βιολογικών πληροφοριών όπως το φύλο, η ηλικία θανάτου, συνήθης δραστηριότητα, παθολογίες, καθώς και εξελικτικών διεργασιών που αφορούν το σκελετικό σύστημα, όπως τα πρότυπα ενσωμάτωσης μεταξύ παρακείμενων οστών.
- β Εφαρμογή νέων μεθόδων μορφομετρικής ανάλυσης σε τριδιάστατα ψηφιακά μοντέλα οστών τόσο σε σύγχρονα όσο και σε αρχαιολογικά δείγματα οστών για την αξιολόγηση της χρησιμότητάς τους στην δικαστική ανθρωπολογία και στη βιοαρχαιολογία αλλά και την προώθησή τους ως νέα πληρέστερα εργαλεία οστεολογικής ανάλυσης στους κλάδους αυτούς.
- β Αναλυτική και πειραματική συσχέτιση γενετικών αποστάσεων μεταξύ πληθυσμών με βάση σκελετικά μορφολογικά χαρακτηριστικά (είτε μετρικά είτε μη-μετρικά) που μαρτυρούν πληροφορίες για την μικροεξέλιξη (π.χ. διαχρονικές τάσεις) των ανθρώπινων πληθυσμών, των μετακινήσεών τους και την πληθυσμιακή τους καταγωγή.

H. Συμμετοχή σε επιστημονικά συνέδρια

H.1. Διεθνή επιστημονικά συνέδρια

- (1) 2nd International Caparica Conference in Translational Forensics. Caparica, Lisbon, November 2019.
- (2) Countries in Socioeconomic transition: Evidences from Auxology and Allied Disciplines. Kolkata, India, 2018.
- (3) 3rd Iberian Symposium on Geometric Morphometrics. Girona, Spain, June 2017.
- (4) 19th European Meeting of the Paleopathology Association. Lille, France, August 2012.

H.2. Ελληνικά επιστημονικά συνέδρια

- (1) 39ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ε.Ε.Β.Ε. Λαμία, Μάιος 2017.
- (2) 38ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ε.Ε.Β.Ε. Καβάλα, Μάιος 2016.

- (3) 37ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ε.Ε.Β.Ε. Βόλος, Μάιος 2015.
- (4) 34ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ε.Ε.Β.Ε. Τρίκαλα, Μάιος 2012.
- (5) 32ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ε.Ε.Β.Ε. Καρπενήσι, Μάιος 2010.
- (6) 31ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ε.Ε.Β.Ε. Πάτρα, Μάιος 2009.
- (7) 27ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ε.Ε.Β.Ε. Ναύπλιο, Μάιος 2005.

Θ. Κριτής σε επιστημονικά περιοδικά

- ↗ *American Journal of Physical Anthropology*
- ↗ *Journal of Forensic Science and Medicine*
- ↗ *Journal of Orthodontics and Craniofacial Research*
- ↗ *American Journal of Human Biology*
- ↗ *International Journal of Osteoarchaeology*
- ↗ *PLOS ONE*
- ↗ *European Journal of Anatomy*
- ↗ *Journal of Archaeological Science: Reports*
- ↗ *Journal of Archaeological Science*
- ↗ *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*

I. Δημοσιεύσεις

I.1. Διδακτορική διατριβή

Ανάπτυξη Μεθοδολογίας Φυλετικού Προσδιορισμού με Εφαρμογή Τριδιάστατης Γεωμετρικής Μορφομετρικής Ανάλυσης (3DGM) σε Κρανία Σύγχρονου Ελληνικού Πληθυσμού. Πανεπιστήμιο Αθηνών, 138 σελίδες.

1.2. Δημοσιεύσεις σε περιοδικά με κριτές

- (1) Bertsatos, A., & **Chovalopoulou, M.-E.** (2021). Integration patterns of the asymmetric components of the skull: A covariational statistical approach on a modern Greek sample. *HOMO – Journal of Comparative Human Biology*. doi:10.1127/homo/2021/1369
- (2) Bertsatos, A., **Chovalopoulou, M.-E.**, Boskovits, N., Garoufi, N., & Nikita, E. (2020). The impact of activity on pelvic age at death estimation. *International Journal of Osteoarchaeology*. doi:10.1002/oa.2941
- (3) Garoufi, N., Bertsatos, A., **Chovalopoulou, M.-E.**, & Villa, C. (2020). Forensic sex estimation using the vertebrae: An evaluation on two European populations. *International Journal of Legal Medicine*, 134(6), 2307-2318. doi:10.1007/s00414-020-02430-w
- (4) Bertsatos, A., & **Chovalopoulou, M.-E.** (2020). Advances in Osteometric sorting: Utilizing diaphyseal CSG properties for lower limb skeletal pair matching. *Journal of Forensic Sciences*, 65(5), 1400-1405. doi:10.1111/1556-4029.14480
- (5) Bertsatos, A., Garoufi, N., & **Chovalopoulou, M.-E.** (2020). Advancements in sex estimation using the diaphyseal cross-sectional geometric properties of the lower and upper limbs. *International Journal of Legal Medicine*. doi:10.1007/s00414-020-02437-3
- (6) Bertsatos, A., **Chovalopoulou, M.-E.**, Brůžek, J., & Bejdová, Š. (2020). Advanced procedures for skull sex estimation using sexually dimorphic morphometric features. *International Journal of Legal Medicine*, 134(5), 1927-1937. doi:10.1007/s00414-020-02334-9
- (7) Bertsatos, A., Gkaniatsou, E., Papageorgopoulou, C., & **Chovalopoulou, M.-E.** (2020). “What and how should we share?” an inter-method inter-observer comparison of measurement error with landmark-based craniometric datasets. *Anthropologischer Anzeiger - Journal of Biological and Clinical Anthropology*, 77(2), 109-120. doi:10.1127/anthranz/2019/1047

- (8) Nikita, E., Xanthopoulou, P., Bertsatos, A., **Chovalopoulou, M.-E.**, Hafez, I. (2019). A three-dimensional digital microscopic investigation of enthesal changes as skeletal activity markers. *American Journal of Physical Anthropology*, 169(4):704-713. doi:10.1002/ajpa.23850
- (9) Bertsatos, A., Christaki, A., **Chovalopoulou, M.-E.** (2019). Testing the reliability of 3D-ID software in sex and ancestry estimation with a modern Greek sample. *Forensic Science International*, 297:132-137. 2019. doi: 10.1016/j.forsciint.2019.02.004
- (10) Bertsatos, A., Athanasopoulou, K., **Chovalopoulou, M.-E.** (2019). Estimating sex using discriminant analysis of mandibular measurements from a modern Greek sample. *Egyptian Journal of Forensic Sciences*, 9:25. doi:10.1186/s41935-019-0133-7
- (11) Bertsatos, A., **Chovalopoulou, M.-E.** (2019). A novel method for analyzing long bone diaphyseal cross-sectional geometry. A GNU Octave CSG Toolkit. *Forensic Science International*, 297:65-71. 2019. doi: 10.1016/j.forsciint.2019.01.041
- (12) Bertsatos, A., **Chovalopoulou, M.-E.** (2019). Validation study of osteometric techniques for sorting commingled human skeletal remains in archaeological samples. *International Journal of Osteoarchaeology*, 1-7. doi: 10.1002/oa.2733
- (13) Bertsatos, A., **Chovalopoulou, M.-E.**, Giannaki, K., Valakos, E. (2018). Morphological variation of the femoral head fovea capitis. *European Journal of Anatomy*, 22 (5): 397-402.
- (14) Bertsatos, A., Papageorgopoulou, C., Valakos, E., **Chovalopoulou, M.-E.** (2018). Investigating the sex related geometric variation of the human cranium. *International Journal of Legal Medicine*. doi: 10.1007/s00414-018-1790-z
- (15) **Chovalopoulou, M.-E.**, Bertsatos, A., Zoi, I., Manolis, S.K., Valakos, E. (2018). Reliability testing of metric methods for sex determination in ancient skeletal remains in Greece. *Mediterranean Archaeology & Archaeometry*, 18(1):37-47. doi: 10.5281/zenodo.1069518

- (16) Nikita, E., **Chovalopoulou, M.-E.** (2017). Regression equations for the estimation of stature and body mass using a Greek documented skeletal collection. *HOMO – Journal of Comparative Human Biology*, 68(6):422-432. doi:10.1016/j.jchb.2017.11.002
- (17) Bertsatos, A., **Chovalopoulou, M.-E.** (2017). Secular change in adult stature of the modern Greeks. *American Journal of Human Biology*, 30(2):e23077. doi:10.1002/ajhb.23077
- (18) **Chovalopoulou, M.-E.**, Bertsatos, A. (2017). Estimating sex of modern Greeks based on the foramen magnum region. *Journal of Anthropology*, 2017:1-7. doi:10.1155/2017/9129801
- (19) **Chovalopoulou, M.-E.**, Bertsatos, A., Manolis, S. (2017). Identification of skeletal remains from a Mycenaean burial in Kastrouli-Desfina, Greece. *Mediterranean Archaeology & Archaeometry*, 17(1):265-269. doi:10.5281/zenodo.556353
- (20) **Chovalopoulou, M.-E.**, Bertsatos, A., Manolis, S. (2017). Landmark based sex discrimination on the crania of archaeological Greek populations. A comparative study based on the cranial sexual dimorphism of a modern Greek population. *Mediterranean Archaeology & Archaeometry*, 17(1):37-46. doi:10.5281/zenodo.258084
- (21) Bertsatos, A., **Chovalopoulou, M.-E.** (2016). A GNU Octave function for Smith's Mean Measure of Divergence. *Bioarchaeology of the Near East*, 10:69-73.
- (22) **Chovalopoulou, M.-E.**, Bertsatos, A., Papageorgopoulou, C. (2016). Age-related changes in the craniofacial region in a modern Greek population sample of known age and sex. *International Journal of Legal Medicine*, 131(4): 1103-1111. doi:10.1007/s00414-016-1470-9
- (23) **Chovalopoulou, M.-E.**, Papageorgopoulou, C., Bertsatos, A. (2016). Cranium asymmetry in a modern Greek population sample of known age and sex. *International Journal of Legal Medicine*, 131(3): 803-812. doi:10.1007/s00414-016-1430-4

- (24) Nikita, E., **Chovalopoulou, M.-E.** (2016). An attempt to predict tooth crown height using cemento-enamel junction diameters and implications in the quantitative study of dental wear. *Anthropologischer Anzeiger - Journal of Biological and Clinical Anthropology*, 73(2):161-167. doi:10.1127/anthranz/2016/0556
- (25) **Chovalopoulou, M.-E.**, Valakos, E.D., Manolis, S.K. (2016). Sex determination by three-dimensional geometric morphometrics of craniofacial form. *Anthropologischer Anzeiger - Journal of Biological and Clinical Anthropology*, 73(3):195-206. doi:10.1127/anthranz/2016/0470
- (26) **Chovalopoulou, M.-E.**, Valakos, E.D., Manolis, S.K. (2016). Sex determination by three-dimensional geometric morphometrics of the vault and midsagittal curve of the neurocranium. *HOMO – Journal of Comparative Human Biology*, 67(3):173-87. doi:10.1016/j.jchb.2015.09.007
- (27) **Chovalopoulou, M.-E.**, Valakos, E., Manolis, S. (2013). Sex Determination by Three-Dimensional Geometric Morphometrics of the Palate and Cranial Base. *Anthropologischer Anzeiger - Journal of Biological and Clinical Anthropology*, 70(4):407–425. doi:10.1127/0003-5548/2013/0363

IA. Ανακοινώσεις σε Συνέδρια

IA.1. Διεθνή Συνέδρια

- (1) **Chovalopoulou, M.-E.**, Bersatos, A. (2019). Emerging techniques in sex estimation and osteometric sorting. Abstracts of the 2nd International Caparica Conference in Translational Forensics; Caparica, Lisbon.
- (2) Bersatos, A., **Chovalopoulou, M.-E.** (2018). Secular change in adult stature of modern Greeks. Abstracts of the Countries in Socioeconomic transition: Evidences from Auxology and Allied Disciplines Symposium; Kolkata, India.

- (3) Bersatos, A., **Chovalopoulou, M.-E.**, Valakos, E. (2017). Investigating the sex related geometric variation of the human cranium. Abstracts of the 3rd Iberian Symposium on Geometric Morphometrics; Girona, Spain.
- (4) Mountrakis, C., **Chovalopoulou, M.-E.**, Michail, D. (2012). Musculoskeletal Stress of the Upper Limb in a Mycenaean Era Greek Population. Abstracts of the 19th European Meeting of the Paleopathology Association; Lille, France.

ΙΑ.2. Εθνικά Συνέδρια

- (1) Μπερτσάτος Α., **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.** (2017). Διαχρονική τάση του αναστήματος στο σύγχρονο ελληνικό πληθυσμό. Πρακτικά 39ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Λαμία.
- (2) Ζώη Ι., **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, Μπερτσάτος Α., Βαλάκος Ε. (2017). Έλεγχος αξιοπιστίας μετρικών μεθόδων προσδιορισμού του φύλου σε αρχαιολογικά σκελετικά κατάλοιπα. Πρακτικά 39ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Λαμία.
- (3) Γιαννάκη Κ., Μπερτσάτος Α., **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, Βαλάκος Ε. (2017). Ποικιλομορφία του βοθρίου της κεφαλής του μηριαίου. Πρακτικά 39ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Λαμία.
- (4) **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, Παπαγεωργοπούλου Χ., και Μπερτσάτος Α. (2016). Μελέτη ασυμμετρίας σε κρανία σύγχρονου ελληνικού πληθυσμού. Πρακτικά 38ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Καβάλα.
- (5) Νικήτα Ε., και **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.** (2016). Εξισώσεις υπολογισμού του ύψους και της σωματικής μάζας από σύγχρονα σκελετικά κατάλοιπα. Πρακτικά 38ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Καβάλα.
- (6) Μπερτσάτος Α., και **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.** (2016). Διαχωρισμός φύλου βάσει αναφορικών σημείων σε κρανία αρχαιολογικών ελληνικών πληθυσμών. Μια συγκριτική μελέτη βασισμένη στον φυλετικό διμορφισμό του κρανίου του σύγχρονου ελληνικού πληθυσμού. Πρακτικά 38ου

Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Καβάλα.

- (7) Παναγιώτου Σ., **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, και Βαλάκος Ε. (2015). Ανθρωπολογική εκτίμηση της ηλικίας σκελετού από ανώνυμα οστά σύγχρονου Ελληνικού πληθυσμού. Πρακτικά 37ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Βόλος.
- (8) Μουντράκης Κ., **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, Καλοπίση-Βέρτη Σ., Παναγιωτίδη-Κεσίσογλου Μ., και Μανώλης Σ.Κ. (2015). Βιοαρχαιολογική ανάλυση του παλαιοχριστιανικού πληθυσμού της Αλάσαρνας (ΚΩΣ). Πρακτικά 37ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Βόλος.
- (9) Κώτση Α., **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, και Βαλάκος Ε. (2015). Ανάπτυξη μεθοδολογίας φυλετικού προσδιορισμού σε μακρά και πλατέα οστά σύγχρονου Ελληνικού πληθυσμού. Πρακτικά 37ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Βόλος.
- (10) **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, Παπαβασιλείου Σ., και Μανώλης Σ.Κ. (2012). Φυλετικός Διμορφισμός και Ανάστημα στην Αρχαία Κόρινθο. Πρακτικά 34ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Τρίκαλα.
- (11) **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, Βαλάκος Ε., και Μανώλης Σ.Κ. (2012). Κρανιακός Φυλετικός Διμορφισμός στον Σύγχρονο Ελληνικό Πληθυσμό. Πρακτικά 34ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Τρίκαλα.
- (12) Μωραΐτη Ε., **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, Κοΐλιας Χρ., και Μανώλης Σ.Κ. (2010). Προσδιορισμός του φύλου από τα βιομετρικά δεδομένα της μαστοειδούς απόφυσης και του ινιακού τρήματος σε σύγχρονα κρανία. Πρακτικά 32ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Καρπενήσι.
- (13) **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, Γιαρδόγλου Τ., και Μανώλης Σ.Κ. (2009). Κρανιακός Προσδιορισμός Φύλου σε Σύγχρονο Ελληνικό Πληθυσμό: Εφαρμογή σε προϊστορικά κρανία. Πρακτικά 31ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Πάτρα.
- (14) Μιχαήλ Δ., Μουντράκης Κ., **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, Πετρούτσα Ε.Ι., και Μανώλης Σ.Κ. (2009). Βιοαρχαιολογική Μελέτη του Πρωτοελλαδικού Νεκροταφείου της Μάνικας Ευβοίας.

Πρακτικά 31ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Πάτρα.

- (15) **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, Αρβανιτάκη Ζ., Μαλούχου-Γκρίμπα Β., και Μανώλης Σ.Κ. (2005). Δημογραφική και Παλαιοπαθολογική Ανάλυση ενός Μεσαιωνικού Πληθυσμού από την Αγία Τριάδα Θήβας. Πρακτικά 27ου Επιστημονικού συνεδρίου Ε.Ε.Β.Ε., Ναύπλιο.

ΙΒ. Συγγραφική δραστηριότητα

ΙΒ.1. Κεφάλαια σε βιβλία

- (1) **Chovalopoulou, M.-E.**, Bersatos, A. (2018). Exploring the shape variation of the human cranium. A geometric morphometrics study on a modern Greek population sample. In: Rissech C, Lloveras L, Nadal J, Fullola JM (eds), Geometric Morphometrics. Trends in Biology, Paleobiology and Archaeology. Publisher: Monografies del SERP, Universitat de Barcelona, Volume 14, Pages 25-39.
- (2) Βαλάκος Ε.Δ., Παπαβασιλείου Σ., Νικήτα Ε., και **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.** (2016). Κεφάλαιο 4: Προσδιορισμός ηλικίας θανάτου – Αρχές Παλαιοδημογραφίας. Στο: Βιολογική Ανθρωπολογία στην πράξη. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Συγγράμματα, Κάλλιπος, σελίδες 87-125. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/3843>
- (3) Βαλάκος Ε.Δ., Παπαβασιλείου Σ., Νικήτα Ε., και **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.** (2016). Κεφάλαιο 3: Προσδιορισμός του φύλου. Στο: Βιολογική Ανθρωπολογία στην πράξη. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Συγγράμματα, Κάλλιπος, σελίδες 71-86. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/3843>
- (4) Μουντράκης Κ., **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.**, και Μανώλης Σ.Κ. (2015). Βιοαρχαιολογική μελέτη του ταφικού συγκροτήματος στον παλαιοχριστιανικό οικισμό της Αλάσαρνας, (Καρδάμαινα) Κως. Στο: Σ. Καλοπίση-Βέρτη - Μ. Παναγιωτίδη-Κεσίσσογλου, Γ. Αντωνίου (Επιμ.), Αλάσαρνα ΧΙΙ. Ο οικισμός των πρώιμων βυζαντινών χρόνων και το ταφικό κτίσμα. Παν/μιο Αθηνών, Αθήνα.
- (5) Μανώλης Σ.Κ., Μιχαήλ Δ.Ε., Μουντράκης Κ., και **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.** (2013). Βιοαρχαιολογική μελέτη από τις ανασκαφές της Σαντορίνης (Αρχαία Θήρα και Καμάρι). Στο: Νησιωτικές Ταυτότητες, Η συμβολή της Γενικής Γραμματείας Αιγαίου και Νησιωτικής

Πολιτικής στην έρευνα και ανάδειξη του πολιτισμού του αρχιπελάγους, Μυτιλήνη, σελίδες 128-129.

- (6) Βαλάκος Ε.Δ., Παπαβασιλείου Σ., και **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.** Άσκηση 4: Προσδιορισμός Ηλικίας Θανάτου και αρχές παλαιοδημογραφίας. (2012). Στο: Φυσική Ανθρωπολογία, Εργαστηριακός Οδηγός Φυσικής Ανθρωπολογίας του Τομέα της Φυσιολογίας Ζώων και Ανθρώπου, του Τμήματος Βιολογίας στο ΕΚΠΑ, Αθήνα, σελίδες 59-93.
- (7) Βαλάκος Ε.Δ., Παπαβασιλείου Σ., και **Χοβαλοπούλου Μ.Ε.** Άσκηση 3: Προσδιορισμός του φύλου. (2012). Στο: Φυσική Ανθρωπολογία, Εργαστηριακός Οδηγός Φυσικής Ανθρωπολογίας του Τομέα της Φυσιολογίας Ζώων και Ανθρώπου, του Τμήματος Βιολογίας στο ΕΚΠΑ, Αθήνα, σελίδες 43-57.

IB.2. Μεταφράσεις – επιμέλειες – κριτικές βιβλίων

- (1) Clark Spencer Larsen. (2020). *Η προέλευση μας. Ανακαλύπτοντας την Φυσική Ανθρωπολογία (4η έκδοση). Εκδόσεις Broken Hill. Μετάφραση Κεφάλαιο 10, Εισαγωγικά και Παραρτήματα.*
- (2) Book Review: EXECUTION BY STYRAX IN ANCIENT THASOS, Anagnostis P. Agelarakis, ArchaeopressPublishing Ltd, Summertown Pavilion, Summertown, 2019. ISBN 978-1-78969-213-6 (e-Pdf). By **Chovalopoulou M.-E.** (2020) in Mediterranean Archaeology & Archaeometry, 20(1). [http://maajournal.com/Issues/2020/Vol20-1/Book_Review_20\(1\).pdf](http://maajournal.com/Issues/2020/Vol20-1/Book_Review_20(1).pdf)
- (3) Jurmain R., Kilgore L., Trevathan W., και Ciochon R.L. (2016). Εισαγωγή στη Φυσική Ανθρωπολογία. Επιστημονικές εκδόσεις Παρισιάνου. Επιστημονική Επιμέλεια Ελληνικής Έκδοσης.

IB.3. Εκπαιδευτική συγγραφική δραστηριότητα (Σημειώσεις)

- (1) Σημειώσεις Φυσικής Ανθρωπολογίας. Διαθέσιμες στην ιστοσελίδα www.physicalanthropology.gr